15/06/2021

Η συμβολή της Εκκλησίας στη διαιώνιση της αξίας της αρχαίας Ελληνικής γλώσσας

Μητροπολιτικό Έργο / Ι.Μ. Μάνης

Του Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου Μάνης κ. Χρυσοστόμου Γ’

Μέ ἀφορμή δημοσιεύματα σχετικά μέ τήν ἀξία καί χρησιμότητα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας καί γενικότερα τῆς κλασικῆς παιδείας, τά ὁποῖα προκλήθηκαν, μετά τήν γνωστή ἀπόφαση τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Princeton, ἀξίζει νά παραθέσουμε μερικές σκέψεις γιά τήν συμβολή τῆς Ἐκκλησίας στή διαφύλαξη καί διάδοση τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας ἀνά τούς αἰῶνες.

Τυγχάνει ἀδήριτο γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία, ἦταν καί εἶναι, ἕνα θερμοκήπιο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας. Ἀποδεικτικά στοιχεῖα ἀποτελοῦν:

α). Τό Ἱερό Εὐαγγέλιο β). Οἱ Ἕλληνες Πατέρες γ). Ἡ ὑμνολογία δ). Οἱ ἀντιγραφεῖς τῶν μοναστηρίων ε). Τά ἐπίσημα κείμενα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας.

Καί κατά πρῶτον, ἡ γλῶσσα τῶν Ἱερῶν Εὐαγγελίων εἶναι ἡ «κοινή»ἑλληνική γλῶσσα, ὡς ἐξέλιξη τῆς ἀττικῆς διαλέκτου, ἡ γλῶσσα ἡ ὁποία χρησιμοποιεῖτο σ’ ὅλα τά κέντρα τοῦ ἑλληνιστικοῦ κόσμου. Καί τά ἄλλα βιβλία τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὡς π.χ. οἱ Πράξεις τῶν Ἀποστόλων καί οἱ Ἐπιστολές τοῦ Ἀπ. Παύλου διακρίνονται γιά τήν ἐκφραστικότητα, τήν ἐλαστικότητα καί ἐν γένει ὡραιότητα τῆς ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ἀποτελεῖ ὕψιστο πνευματικό προνόμιο καί εὐεργέτημα ὅτι ἔχουμε ἐμεῖς οἱ Ἕλληνες, πρῶτοι, τό Ἱερό Εὐαγγέλιο στή γλῶσσα μας.

Ἔπειτα, ἐπί κεφαλῆς τῆς ὅλης παρατάξεως τῆς σπουδῆς καί γραφῆς τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων ἦσαν οἱ μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Εἶναι αὐτοί, οἱ ὁποῖοι μέ τίς ἑλληνικές σπουδές τους, μέ τήν βαθειά τους κλασική παιδεία διεμόρφωσαν κατ’ ἄριστον τρόπον τήν καθόλου θύραθεν καί χριστιανική σύνθεση τοῦ ἀποκαλουμένου ἑλληνοχριστιανικοῦ πολιτισμοῦ. Ὡς ἔγραφε ὁ κορυφαῖος Ἄγγλος ἱστορικός, ὁ Macaulay, «τά συγγράμματα τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ἐφάμιλλα πρός ὅλην τήν ὑπάρχουσαν φιλολογία τῆς καλυτέρας ἐποχῆς τῆς Ἑλλάδος, ἀπό τοῦ Ὁμήρου μέχρι τοῦ Ἀριστοτέλους». (The life and letters of Lord, t. Β’, London 1876).

Ἔτσι ἀπό τό περίφημο ἔργο τοῦ Μεγ. Βασιλείου «Πρός τούς νέους, ὅπως ἄν ἐξ ἑλληνικῶν ὠφελοῖντο λόγων», τούς ὑπέροχους λόγους τοῦ Ἰ. Χρυσοστόμου, τοῦ «Δημοσθένους τῆς Ἐκκλησίας», μέχρι τήν «Μυριόβιβλον» τοῦ Φωτίου, ἀλλά καί τά πατερικά ἔργα τῶν κατοπινῶν αἰώνων, ἡ ἀρχαία ἑλληνική γλῶσσα βρῆκε τόν «φύλακα ἄγγελόν» της στά πολύτιμα συγγράμματα, ὅλων τῶν εἰδῶν, τῶν θεοφόρων ἁγίων Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Καί τοῦτο, γιατί ὅλοι τους, εἶχαν αἰσθανθεῖ τήν ἀκρίβεια, τήν μορφή καί τό περιεχόμενο, τοὐτέστιν τό μεγαλεῖο τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας, τήν μορφωτική δύναμή της, τήν διεύρυνση τοῦ πνεύματος, τήν βελτίωση τοῦ ἀνθρώπου, τήν κριτική σκέψη πού φέρουν τά ἀρχαῖα ἑλληνικά.

Ἀπό κοντά καί ἡ ὑμνογραφία καί ἡ ὑμνολογία τῆς λατρείας τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὅλη ἐκκλησιαστική ποίηση, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ ἀπαύγασμα τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας. Αὐτό τό ἰδιαίτερο φιλολογικό εἶδος, οἱ ὕμνοι, ὅπως ἔχουν γραφεῖ καί ἀποτυπωθεῖ ἀπό τούς κατόχους τῆς κλασικῆς γλώσσας, κυριολεκτικά, ὄχι μόνον λειτουργοῦν ὡς φύλακες τῆς γλώσσας ἀλλά συνάμα ἔχουν τήν δύναμη νά μιλοῦν στή ψυχή τοῦ πιστοῦ. Καί τό παράδοξο εἶναι ὅτι μπορεῖ ὁ πιστός νά εἶναι καί ἀγράμματος, ἀλλά ἡ ἐκκλησιαστική αὐτή ποίηση κρύβει μέ τίς λέξεις της ἕνα μυστήριο πού συνέχει καί μυσταγωγεῖ τίς ψυχές. Ὡς νά ἔχουν πνευματοποιηθεῖ αὐτές οἱ λέξεις τῆς γλώσσας μας καί τελικά νά λειτουργοῦν ὡς μελωδία τῆς

ψυχῆς.

Ἕνα ἄλλο ἀξιόλογο σημεῖο, τό ὁποῖο ἀξίζει νά ὑπενθυμίσουμε εἶναι ἡ μέ κάθε ἐμβρίθεια μελέτη καί ἀντιγραφή ἀπό τούς μοναχούς τῆς ὅλης κληρονομιᾶς τῆς κλασικῆς ἀρχαιότητος. Μέ ἄφθαστη ὑπομονή καί φιλεργία στίς Ἱερές Μονές περισυνελέγησαν ἀπό παντοῦ καί ἀνεγράφησαν μέ ἐξαιρετική ἐπιμέλεια, πλεῖστα κείμενα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων, ποιητῶν, ἱστορικῶν καί ἐν γένει συγγραφέων καί ἔτσι πλούτισαν πολλές βιβλιοθῆκες, μελετήθηκαν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς καί διεσώθη ἡ ἑλληνική γλῶσσα ἀλλά καί ὅλη αὐτή ἡ πνευματική ἐργασία ἀπετέλεσε τήν βάση τῆς διανόησης καί τῶν νεοτέρων χρόνων καί δή τῆς Ἀναγεννήσεως. Ἐνδεικτικό παράδειγμα τυγχάνει ἡ περίφημη Μονή τοῦ Στουδίου, ὅπου λειτουργοῦσε ἐργαστήριο ἀντιγραφῆς κωδίκων ὑπό τήν διεύθυνση τοῦ ἡγουμένου ὁσίου Θεοδώρου μέ τίς εἰδικότητες τῶν καλλιγράφων, ταχυγράφων, ὀξυγράφων καί χρυσογράφων.

Ἀξίζει, τέλος, νά σημειώσουμε, ὅτι ἡ ἀρχαία ἑλληνική γλῶσσα διεσώθη καί ἐπεβίωσε καί χάριν τῆς διατηρήσεώς της στά ἐπίσημα κείμενα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας. Πρόκειται κάθε φορά γιά κείμενα τά ὁποῖα τυγχάνουν δείγματα τῆς συζεύξεως ἀληθείας τῆς πίστεως τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας καί τῶν κλασικῶν γραμμάτων.

Τῷ ὄντι, τά ἀρχαῖα ἑλληνικά, ὡς πηγή ἐμπνεύσεως, ὡς γλωσσικό θυσαύρισμα, ὡς πολιτιστική ἰδιοπροσωπία μας, εἶναι ἀπολύτως δίκαιο νά ἰσχυρισθοῦμε ὅτι οὐδόλως εἶναι προγονοπληξία ἤ τι τό νεκρόν. Πικρή ἡ ἀλήθεια: Ὅποιος δέν γνωρίζει ἀρχαία ἑλληνικά ἔχει ἔλλειμμα.

Γι’ αὐτό καί συνιστᾶ οἱονεί ἔγκλημα ἡ προσπάθεια ποσοτικῆς καί ποιοτικῆς μειώσεως ἤ παραγκωνισμοῦ τῶν κλασικῶν σπουδῶν καί δή τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσας.

Ἕνας βασικότατος λίθος τοῦ οἰκοδομήματος τῆς συνοχῆς τοῦ ἑλληνισμοῦ, εἶναι καί ἡ ἐνιαία ἑλληνική γλῶσσα ἀπό τῆς ἀπωτάτης ἀρχαιότητος μέχρι σήμερα. Καί ἡ Ἐκκλησία, τά μέγιστα, συντελεῖ στή διατήρηση τοῦ λίθου αὐτοῦ.